

Dorpsstraat 25-29 te Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

M. Hanemaaijer

Colofon

ADC Rapport 3262

Dorpsstraat 25-29 te Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Auteur: M. Hanemaaijer

In opdracht van: Vink + Veenman BV

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 14 februari 2013
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept v2

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding en administratieve gegevens	6
2	Bureauonderzoek	6
	2.1 Doelstelling en vraagstelling	6
	2.2 Methodiek	7
	2.3 Resultaten	7
	2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	11
3	Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	11
	3.1 Plan van Aanpak	11
	3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	12
	3.3 Conclusies	13
4	Aanbeveling	13
	Literatuur	14
	Geraadpleegde websites	14
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	15
	Bijlage 1 Boorgegevens	

Samenvatting

In opdracht van Vink + Veenman BV heeft ADC ArcheoProjecten in december 2012 en januari 2013 ten behoeve van sloop en nieuwbouw een bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Dorpsstraat 25-29 te Aarlanderveen.

Het plangebied maakt deel uit van het bewoningslint van Aarlanderveen, waarvan de oorsprong teruggaat tot in de Late Middeleeuwen. Daarom kunnen binnen het plangebied resten vanaf de Late Middeleeuwen aanwezig zijn. De resten kunnen bestaan uit ophogingspakketten, funderingsresten, erfstructuren en afvalkuilen. Op historische kaarten zijn aanwijzingen voor bebouwing van het plangebied vanaf de 17^e eeuw. De resten worden vrijwel direct onder het maaiveld verwacht en zullen zich met name aan de straatzijde van het plangebied bevinden. \Aangenomen wordt dat bij de aanleg van funderingen de bodem plaatselijk is verstoord. De omvang en diepte van deze verstoring is niet bekend.

Behalve laat- en postmiddeleeuwse resten kunnen ook oudere resten aanwezig zijn. Deze zullen dateren uit het Neolithicum en de Bronstijd en zijn gerelateerd aan oeverafzettingen van kreekssystemen (Laagpakket van Wormer binnen de Naaldwijk Formatie). Het is echter niet bekend of deze ter plaatse van het plangebied in de ondergrond aanwezig zijn.

Teneinde deze verwachting te toetsen werd in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd.

Hierbij zijn tussen 120 en 25 cm –mv ophogingspakketten met daarin baksteen- en puinresten aangetroffen. Hoewel in één van de pakketten 19e eeuwse aardewerkfragmenten zijn aangetroffen, is het vraag in hoeverre dit vondstmateriaal representatief is voor de ouderdom van de pakketten. Mogelijk gaat het om een lokale verstoring. Eventuele oudere resten kunnen daarom niet uitgesloten worden. Op historische kaarten zijn aanwijzingen voor bebouwing van het plangebied vanaf de 17^e eeuw. Mogelijk was het plangebied vanaf de Late Middeleeuwen bebouwd. De voornaamste conclusie die uit het veldonderzoek kan worden getrokken is dat er geen sprake is van grootschalige verstoringen als gevolg van de recente sloop- en verbouwwerkzaamheden.

Het Laagpakket van Wormer is tot de maximale boordiepte (3 m –mv) niet aangetroffen. Omtrent resten uit het Neolithicum en de Bronstijd kunnen daarom geen uitspraken worden gedaan.

ADC ArcheoProjecten adviseert om na de sloop van de huidige bebouwing een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van het aanleggen van proefsleuven (IVO-P), teneinde gaafheid, omvang, datering en conservering van archeologische resten te onderzoeken. Verder wordt geadviseerd om het slopen van de opstallen alleen bovengronds uit te voeren, zodat ondergrondse funderingen behouden blijven, teneinde eventuele archeologische resten zoveel mogelijk intact te laten en archeologisch onderzoek van de funderingen mogelijk te maken. Het proefsleuvenonderzoek dient zoveel mogelijk te worden afgestemd met sloop- en graafwerkzaamheden ten behoeve van de toekomstige bebouwing. Gezien het geringe oppervlak van de onderzoekslocatie dient er rekening te worden gehouden met een doorstart van het proefsleuvenonderzoek naar een definitieve opgraving. De beslissing tot het overgaan tot een definitieve opgraving dient in het veld en in overleg met opdrachtgever en de bevoegde overheid te worden genomen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Als alternatief voor vervolgonderzoek zou er voor kunnen worden gekozen om door middel van planaanpassing eventueel aanwezige archeologische resten niet aan te tasten. Hierbij wordt gedacht aan het intact laten van de funderingen en eventueel het ophogen van het maaiveld.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In het voorliggende rapport wordt een onderzoek beschreven waarvoor de volgende administratieve gegevens gelden:

Oprichtgever:	Vink + Veenman BV
Soort onderzoek:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Sloop bedrijfspand en bouw 13 woningen
Locatie:	Dorpsstraat 25-29
Plaats:	Aarlanderveen
Gemeente:	Alphen aan den Rijn
Provincie:	Zuid-Holland
Kaartblad:	31C
Oppervlakte plangebied	Ca. 2800 m ²
Coördinaten:	109.939,1 461.823,9 109.952,9 461.784,3 109.900,3 461.726,4 109.887,0 109.887,0
Bevoegde overheid:	Gemeente Alphen aan den Rijn
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Onbekend
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	54540
ADC-projectcode:	4141112
Auteur:	M. Hanemaaijer
Projectmedewerker(s):	M. Hanemaaijer, R.M. van der Zee, J.A.G. van Rooij, J.M. Blom
Autorisatie:	R.M. van der Zee
Periode van uitvoering:	November 2012 en januari 2013
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-fois-bc

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting.¹ Deze verwachting is gebaseerd op de aanwezigheid van een laatmiddeleeuws bewoningslint. Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).² Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

¹ Schiltmans 2007.

² SIKB 2010.

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
  - Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
  - Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 250 m rondom het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	Nieuwbouw 13 woningen
Wijze fundering:	Nog niet bekend
Onderkeldering:	Nog niet bekend
Diepte bodemverstoring:	Nog niet bekend
Oppervlakte bodemverstoring:	Nog niet bekend

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ³	Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket op Formatie van Naaldwijk, laagpakket van Wormer (veen op zeeklei en –zand) (code Ni2)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁴	Niet gekarteerd, bebouwde kom, waarschijnlijk lage veenrest dijk (code 4K35) omgeven door vlakte van getijafzettingen (code 2M35)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁵	“Bovenland” omgeven door koopveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of mesotroof broekveen (code hVc)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁶	Ca. 1,6 m onder NAP

Het plangebied ligt in het westelijk veengebied. Het veengebied is onder invloed van de zeespiegelstijging ontstaan in het Holoceen. Gedurende transgressies werden kleiige en zandige marieneafzettingen afgezet die het Basisveen op veel plaatsen heeft geërodeerd. Deze afzettingen worden gerekend tot het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk). Mogelijk was er ter plaatse van het plangebied een getijdenkreek aanwezig. Vanaf ca. 5000 jaar geleden ontstond achter het strandwallensysteem een lagune, waarin opnieuw veenvorming kon plaatsvinden. Op die plaatsen waar hierna geen overstromingen meer plaatsvonden en het veen was aangewezen op de aanvoer van regenwater ontwikkelde zich oligotroof veenmosveen. Dit wordt gerekend tot het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop).

Vanaf ca. 1500 A.D. werd het oligotrofe veen afgegraven of gebaggerd voor turfwinning, dit wordt “vervening” genoemd. Hierdoor ontstonden op den duur grote plassen, die onder invloed van oevererosie in omvang toenamen en tot grote meren aaneengroeiden. Dit gebeurde ook aan weerszijde van Aardlanderveen. Aardlanderveen en het plangebied zelf waren gelegen op een strook “bovenland”, een smalle strook onverveend land. Hier was de bewoning geconcentreerd. Om wateroverlast te voorkomen werden deze gebieden veelal opgehoogd. Men spreekt dan ook wel van veenrestdijken. Een deel van de plassen zijn later drooggemalen zoals aan weerszijden van het plangebied het geval is (thans droogmakerijen); een aantal plassen zijn blijven bestaan, zoals de Nieuwkoopse plassen.⁷

Volgens de Bodemkaart van Nederland 1:50.000 bevindt zich ter plaatse van het plangebied “bovenland”.⁸ Dit zijn smalle stroken onverveend land meestal tussen twee droogmakerijen. De stroken liggen ca. 1 m –NAP en 2 tot 4 m hoger dan de aangrenzende droogmakerij(en). De gronden bestaan overwegend uit koop- of aarveengronden en zijn soms opgehoogd en maken deel uit van het dijklichaam van een ringdijk. Aarveengronden zijn veengronden met een meer dan 50 cm dikke, opgebaggerde bovengrond van venige klei of kleilig veen.

Ten westen van het plangebied komen koopveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of mesotroof broekveen (code hVc) voor. Deze gronden beschikken over een 15 à 20 cm dikke matig tot goed veraarde bovengrond die meestal bestaat uit kleilig veen. Direct hieronder bevindt zich rietzeggeveen dat doorloopt tot zeker 120 cm –mv. Ten oosten van het plangebied komen moerige eerdgronden met een moerige bovengrond of een moerige tussenlaag op niet gerijpte klei met kattenklei (WoI) voor. Bij deze gronden bestaat de 20 à 30 cm dikke bovengrond uit veraarde venige klei, kleilig veen op restveen of humusrijke klei op restveen. De ondergrond bestaat uit

³ De Mulder et al. 2003.

⁴ STIBOKA 1975.

⁵ STIBOKA 1969a.

⁶ <http://www.ahn.nl/viewer>

⁷ Berendsen 1997.

⁸ STIBOKA 1969b.

slappe zware kalkloze klei veelal met rietresten, die in het bovenste deel vaak gele katekleivlekken bevat.⁹

Op de AHN-beelden zijn duidelijk de gebieden te zien waar veenafraving heeft plaatsgevonden. Deze vormen laagtes in het landschap. De strook bovenland waar het plangebied op ligt, ligt ongeveer 2 m hoger dan het maaiveld in de droogmakerij.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 3):

Onderzoeksmeldings-nummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
45.575 ¹⁰	Bureau-/booronderzoek	Op basis van bureauonderzoek hoge verwachting voor Nieuwe Tijd, tijdens booronderzoek grotendeels recent omgewerkt ophogingspakket op veen aangetroffen	Het plangebied is vrijgegeven
42.379 ¹¹	Bureau-/booronderzoek	Aan voorzijde mogelijk nog resten van laatmiddeleeuwse bebouwing	Indien aan de voorzijde graafwerkzaamheden plaatsvinden archeologische begeleiding
50.394 ¹²	Bureauonderzoek	Een archeologisch vervolgonderzoek op het plangebied hoek Hogedijk-Nieuwkoopseweg wordt niet noodzakelijk geacht.	Het plangebied is vrijgegeven
16.538 ¹³	Bureau-/booronderzoek	Geen duidelijke aanwijzingen voor de aanwezigheid van intacte archeologische resten	Het plangebied is vrijgegeven

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen, waarnemingen en/of vondstmeldingen geregistreerd.

Op de provinciale en gemeentelijke verwachtings-/beleidskaarten staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
Cultuurhistorische HoofdStructuur (CHS) van Zuid-Holland ¹⁴	Zeer grote kans op archeologische sporen, achterzijde kleine kans op archeologische sporen	Zeer grote kans op archeologische sporen i.v.m. ligging binnen dorpskern van Aarlanderveen, kleine kans op archeologische sporen i.v.m. ligging in droogmakerij

⁹ STIBOKA 1969b.

¹⁰ Berkhout 2011.

¹¹ Hanemaaijer 2010.

¹² Van der Ham 2012.

¹³ Warning 2006.

¹⁴ <http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>

Bron	Verwachting	Toelichting
Gemeentelijke beleidskaart/bestemmingsplan Aarlanderveen ¹⁵	Hoog/archeologisch waardevol gebied	I.v.m. ligging binnen dorpskern/ restveen op wadplaat- of wadgeulafzettingen

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstorings- en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Historische situatie
Kaart van Fl. Balthasar & B. Floriszoon Van Berckenrode uit 1615 ¹⁶	plangebied waarschijnlijk bebouwd
Kadastrale minuut 1811-1832 ¹⁷	Bebouwing langs straatzijde, achterzijde water
Topografische kaart 1830-1850 ¹⁸	idem.
Bonnekaart 1874, 1894, 1898, 1913, 1924 ¹⁹	Bebouwing langs straatzijde, achterzijde water
Topografische kaart 1950, 1959, 1969, 1981, 1992, 1998 ²⁰	Water aan achterzijde plangebied gedempt, bebouwing in binnen hele plangebied afgebeeld

De oudste vermelding van Aarlanderveen dateert uit de 13^e eeuw. De naam verwijst naar de ontstaansgeschiedenis als dorp in een veenontginningsgebied.²¹

Vanaf de 10^e eeuw werd het gebied rond Aarlanderveen uitgegeven voor ontginning. De ontginning vond plaats vanaf de oevers van de Oude Rijn. Door inklinking van het veen nam de wateroverlast toe en werd het noodzakelijk om het gebied te omringen met dijken en water uit de omdijkte polder weg te malen. Het dorp Aarlanderveen lag aanvankelijk aan de oevers van de Oude Rijn, maar door toenemende wateroverlast vanaf 1163 werden de bewoners gedwongen hun huizen te verplaatsen naar het hoger gelegen achterland. Zo verplaatsten de bewoners hun huizen naar het achtereind van hun oorspronkelijke kavels, waardoor er een nieuw dorpslint ontstond langs de voormalige Aarlanderveense Dijk. Deze dijk vormde een nieuwe ontginningsas van waaruit de ontginningen verder naar het oosten werden voortgezet (na 1200). In het plangebied kan dus vanaf 1163 bewoning hebben plaatsgevonden.²²

Het plangebied ligt op een ontginningsas, van waaruit het omliggende gebied werd ontgonnen. Op de oudste geraadpleegde kaart (de kaart dateert uit 1615) lijkt er ter plaatse van het plangebied sprake te zijn van bebouwing. Deze kaart is echter niet gedetailleerd genoeg om een harde uitspraak te doen omtrent bebouwing in het plangebied. Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is aan de straatzijde bebouwing afgebeeld (zie afb. 4). De achterzijde van het plangebied bestaat uit een sloot.

Op de topografische kaart uit 1950 is voor het eerst nagenoeg het gehele plangebied bebouwd. Tussen 1950 en 1991 hebben er diverse sloop- en verbouwwerkzaamheden plaatsgevonden binnen het plangebied. De beschikbare bouwtekeningen van de nieuwbouwwerkzaamheden zijn geraadpleegd. Bij de laatste verbouwing in 1991 zijn beide loods- en vloer vernieuwd. Het is waarschijnlijk dat bij de bouwwerkzaamheden de bovengrond is omgewerkt. Op basis van de bouwtekeningen kan niet worden vastgesteld toe welke diepte is omgewerkt.

¹⁵ Schiltmans 2007.

¹⁶ <http://www.watwaswaar.nl>.

¹⁷ Kadaster 1811-1832.

¹⁸ Wolters Noordhoff Atlasproducties 1990.

¹⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1950-1998.

²⁰ Topografische Dienst 1950-1998.

²¹ Berkel & Samplonius 2007.

²² Nuijten 2003.

In de database van de KennisInfrastructuur CultuurHistorie (KICH) is voor het plangebied geen informatie aanwezig.²³

2.3.5 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel grotendeels bebouwd. De bebouwing bestaat uit een tweetal aan elkaar vastgebouwde loodsen. Het onbebouwde deel is aan de voorzijde voorzien van straatwerk in de vorm van asfalt en klinkers, de achterzijde is in gebruik als groenstrook.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

Het plangebied maakt deel uit van het bewoningslint van Aarlanderveen, waarvan de oorsprong teruggaat tot in de Late Middeleeuwen. Daarom kunnen binnen het plangebied resten vanaf de Late Middeleeuwen aanwezig zijn. De resten kunnen bestaan uit ophogingspakketten, funderingsresten, erfstructuren en afvalkuilen. Op historische kaarten zijn aanwijzingen voor bebouwing van het plangebied vanaf de 17^e eeuw. De resten worden vrijwel direct onder het maaiveld verwacht en zullen zich met name aan de straatzijde van het plangebied bevinden.

Aangenomen wordt dat bij de aanleg van funderingen de bodem plaatselijk is verstoord. De omvang en diepte van deze verstoring is niet bekend.

Behalve laat- en postmiddeleeuwse resten kunnen ook oudere resten aanwezig zijn. Deze zullen dateren uit het Neolithicum en de Bronstijd en zijn gerelateerd aan oeverafzettingen van kreekssystemen (Laagpakket van Wormer binnen de Naaldwijk Formatie). Het is echter niet bekend of deze ter plaatse van het plangebied in de ondergrond aanwezig zijn.

3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4. Het inventariserend veldonderzoek vond plaats door middel van een verkennend booronderzoek. Op 02-01-2013 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd.

Omdat op deze locatie een type archeologische vindplaatsen wordt verwacht dat zich door middel van een booronderzoek niet goed laat opsporen is het doel van dit onderzoek het verkennen van de bodemopbouw. Daarmee toetsen we voor eventuele archeologische vindplaatsen de volgende delen van de gespecificeerde verwachting:

1. de landschappelijke en/of geologische context van eventuele archeologische vindplaatsen
2. de diepteligging ervan

Dit leidt voor onderhavig onderzoek tot de volgende hypothesen:

- Ad 1. In het plangebied zijn ophogingspakketten aanwezig die mogelijk zijn gerelateerd aan het bewoningslint van Aarlanderveen. Deze ophogingspakketten zijn nauwelijks aangetast door recente bouw sloop- en verbouwwerkzaamheden.
- Ad 2. Dit niveau bevindt zich direct aan het maaiveld

²³ <http://www.kich.nl>.

Door het uitvoeren van dit verkennend booronderzoek kan alsnog een uitspraak worden gedaan over de vraag of, en zo ja, waar er al dan niet nog archeologische resten worden verwacht in het plangebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Is / zijn de hierboven genoemde hypothesen juist?
- Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
- Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
- Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het vaststellen van de juistheid van de in par. 3.1.2 genoemde hypothesen is de volgende onderzoeksmethode het meest geschikt:

Aantal boringen:	5
Boorgrid:	Geen
Diepte boringen:	200 cm -mv
Boormethode:	Edelman met diameter 7cm / guts met diameter 3cm (handmatig)
Bemonstering:	Versnijden en/of verbrokkelen

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.²⁴ De X- en Y-coördinaten worden bepaald aan de hand van de lokale topografie en ingemeten met behulp van een meetlint. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Lithologische beschrijving en interpretatie

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 5. De boorgegevens worden gepresenteerd in Bijlage 1.

Het onderste pakket bestaat uit rietveen. Dit pakket is aangetroffen in boring 2 t/m 5. De top van dit pakket bevindt zich tussen 120 en 70 cm –mv. In boring 2 is de top van het pakket zwak kleilig, in boring 5 is het pakket tussen 300 en 130 cm –mv kleilig. In boring 3 en 5 is de top van het pakket zwak zandig.

In boring 2 bevindt zich hierboven een pakket dat bestaat uit kalkloze zandige, sterk humeuze klei. In het pakket zijn grindjes en baksteen- en puinresten aangetroffen. Dit pakket loopt tot aan het maaiveld. Dit pakket wordt geïnterpreteerd als een ophogingspakket.

In boring 3 t/m 5 bevindt zich boven het onderste pakket zandig veen. In het pakket zijn grindjes en recente baksteen- en puinresten aangetroffen. In boring 4 zijn in dit pakket ook aardewerkfragmenten aangetroffen. Het gaat om industrieel wit aardewerk dat wordt gedateerd in de 19^e eeuw. De 19^e eeuwse aardewerkfragmenten wijzen op een subrecente ouderdom. De top van het pakket bevindt zich tussen 65 en 25 cm –mv. In boring 3 en 4 is hierboven een dun laagje grof bouwzand aangetroffen. Boring 3 t/m 5 worden afgedekt door laag beton. In boring 3 is de betonlaag 60 cm dik, in boring 4 en 5 25 cm.

²⁴ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

Boring 1 is op een diepte van 30 cm –mv gestuit. Hierboven is een zandig grindpakket voorzien van aardewerkfragmenten aangetroffen. Het gaat net als in boring 4 om industrieel wit aardewerk dat wordt gedateerd in de 19^e eeuw.

3.3 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Is / zijn de genoemde hypothesen, zoals vermeld in de specifieke archeologische verwachting, juist?*

Tijdens het booronderzoek zijn tussen 120 en 25 cm –mv ophogingspakketten met daarin baksteen- en puinresten aangetroffen. Hoewel in één van de pakketten 19e eeuwse aardewerkfragmenten zijn aangetroffen, is het vraag in hoeverre dit vondstmateriaal representatief is voor de ouderdom van de pakketten. Mogelijk gaat het om een lokale verstoring. Eventuele oudere resten kunnen daarom niet uitgesloten worden. Op historische kaarten zijn aanwijzingen voor bebouwing van het plangebied vanaf de 17^e eeuw. Mogelijk was het plangebied vanaf de Late Middeleeuwen bebouwd. De voornaamste conclusie die uit het veldonderzoek kan worden getrokken is dat er geen sprake is van grootschalige verstoringen als gevolg van de recente sloop- en verbouwwerkzaamheden.

Het Laagpakket van Wormer is tot de maximale boordiepte (3 m –mv) niet aangetroffen. Omtrent resten uit het Neolithicum en de Bronstijd kunnen daarom geen uitspraken worden gedaan.

- *Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?*
Nee, deze hoeft niet te worden aangepast.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*

Nee.

- *Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?*

Geadviseerd wordt om na de sloop van de huidige bebouwing een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Verder wordt geadviseerd om het slopen van de opstallen alleen bovengronds uit te voeren, zodat ondergrondse funderingen behouden blijven, teneinde eventuele archeologische resten zoveel mogelijk intact te laten en archeologisch onderzoek van de funderingen mogelijk te maken.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om na de sloop van de huidige bebouwing een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van het aanleggen van proefsleuven (IVO-P), teneinde gaafheid, omvang, datering en conservering van archeologische resten te onderzoeken. Verder wordt geadviseerd om het slopen van de opstallen alleen bovengronds uit te voeren, zodat ondergrondse funderingen behouden blijven, teneinde eventuele archeologische resten zoveel mogelijk intact te laten en archeologisch onderzoek van de funderingen mogelijk te maken. Het proefsleuvenonderzoek dient zoveel mogelijk te worden afgestemd met sloop- en graafwerkzaamheden ten behoeve van de toekomstige bebouwing. Gezien het geringe oppervlak van de onderzoekslocatie dient er rekening te worden gehouden met een doorstart van het proefsleuvenonderzoek naar een definitieve opgraving. De beslissing tot het overgaan tot een definitieve opgraving dient in het veld en in overleg met opdrachtgever en de bevoegde overheid te worden genomen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Als alternatief voor vervolgonderzoek zou er voor kunnen worden gekozen om door middel van planaanpassing eventueel aanwezige archeologische resten niet aan te tasten. Hierbij wordt gedacht aan het intact laten van de funderingen en eventueel het ophogen van het maaiveld.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*. Eerste druk. Assen (Fysische geografie van Nederland).
- Berkel, G., van, & K. Samplonius, 2007: *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie*. Utrecht.
- Berkhout, M., 2011: *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase Dorpsstraat 4, Aarlanderveen Gemeente Alphen aan de Rijn*. B&G rapport 1159 2011.
- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).
- Bureau Militaire Verkenningen, 1874, 1894, 1898, 1913, 1924: *Alphen, blad 423, 1:25.000*.
- Ham, N.H. van der, 2012: *Archeologisch onderzoek aan de plangebieden Zuideinde 21 en hoek Hogedijk-Nieuwkoopseweg te Aarlanderveen (gemeente Alphen aan den Rijn)*. Bureauonderzoek. ArcheoMedia rapportnr. A12-013-F.
- Hanemaaijer, M., 2010: *Dorpsstraat 1-5, Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek*. ADC Rapport 2436.
- Kadaster, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Aarlanderveen, Zuid-Holland, Sectie A, Blad 02*.
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & Th.E. Wong (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Nuijten, I.M.C., B.I.Smit, F. Stevens, 2003: *Plangebied mariaschool, gemeente Aarlanderveen; een inventariserend archeologisch onderzoek*. (RAAP-NOTITIE 396).
- Schiltmans, D.E.A., 2007: *Bestemmingsplan Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. RAAP-NOTITIE 2129).
- SIKB, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- STIBOKA, 1969a: *De bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, Blad 31 West Utrecht*. Stiboka, Wageningen.
- STIBOKA, 1969b: *Bodemkaart van Nederland schaal 1: 50.000: toelichting bij kaartblad 31 West Utrecht*. Stiboka, Wageningen.
- STIBOKA, 1975: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1: 50.000. Blad 31 Utrecht*. STIBOKA,
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*. Gouda (SIKB uitgave).
- Topografische Dienst Nederland 1874, 1894, 1898, 1913, 1924: *Topografische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000, Alphen aan den Rijn, Boskoop, Gouda, Waddinxveen, blad 31C*.
- Warning, S., 2006: *Plangebied Maarten Bogaardhof 22/22a, Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend vooronderzoek*. RAAP-NOTITIE 1586).
- Wolters-Noordhoff, Atlasproducties, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>

<http://www.ahn.nl/viewer>

<http://www.kich.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>
<http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied

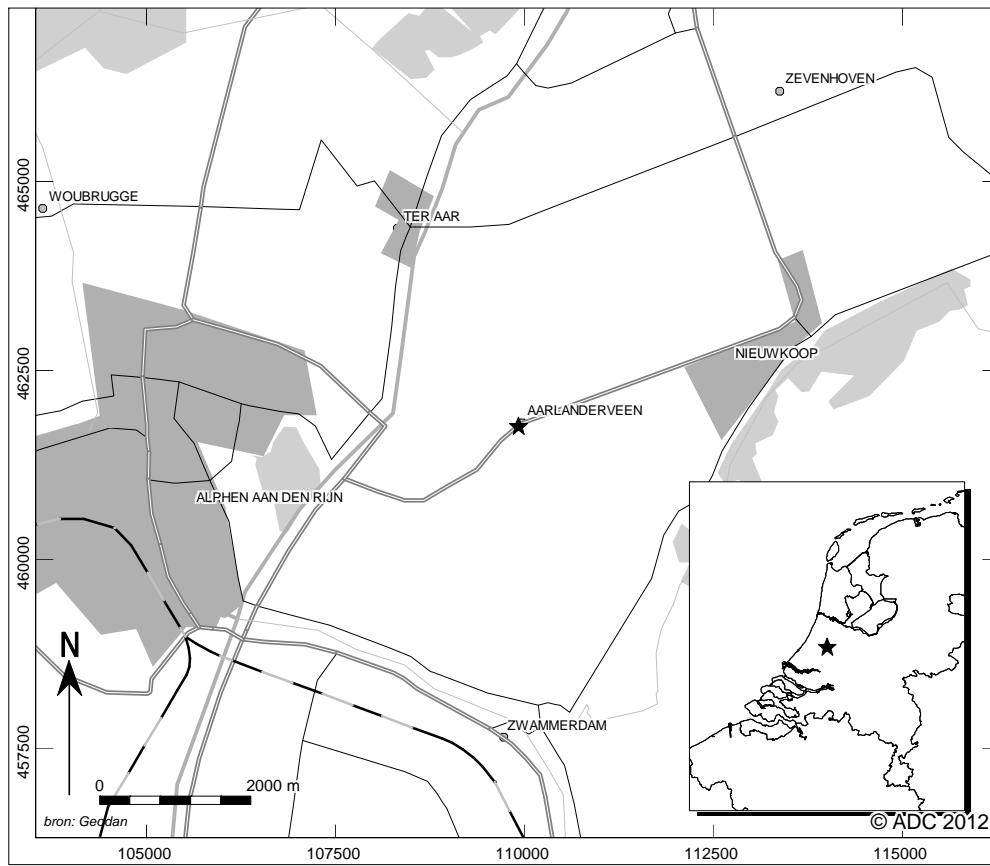
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

Afb. 4 Globale locatie van het plangebied op de kadastrale minuut uit 1811-1832

Afb. 5 Boorpuntenkaart

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

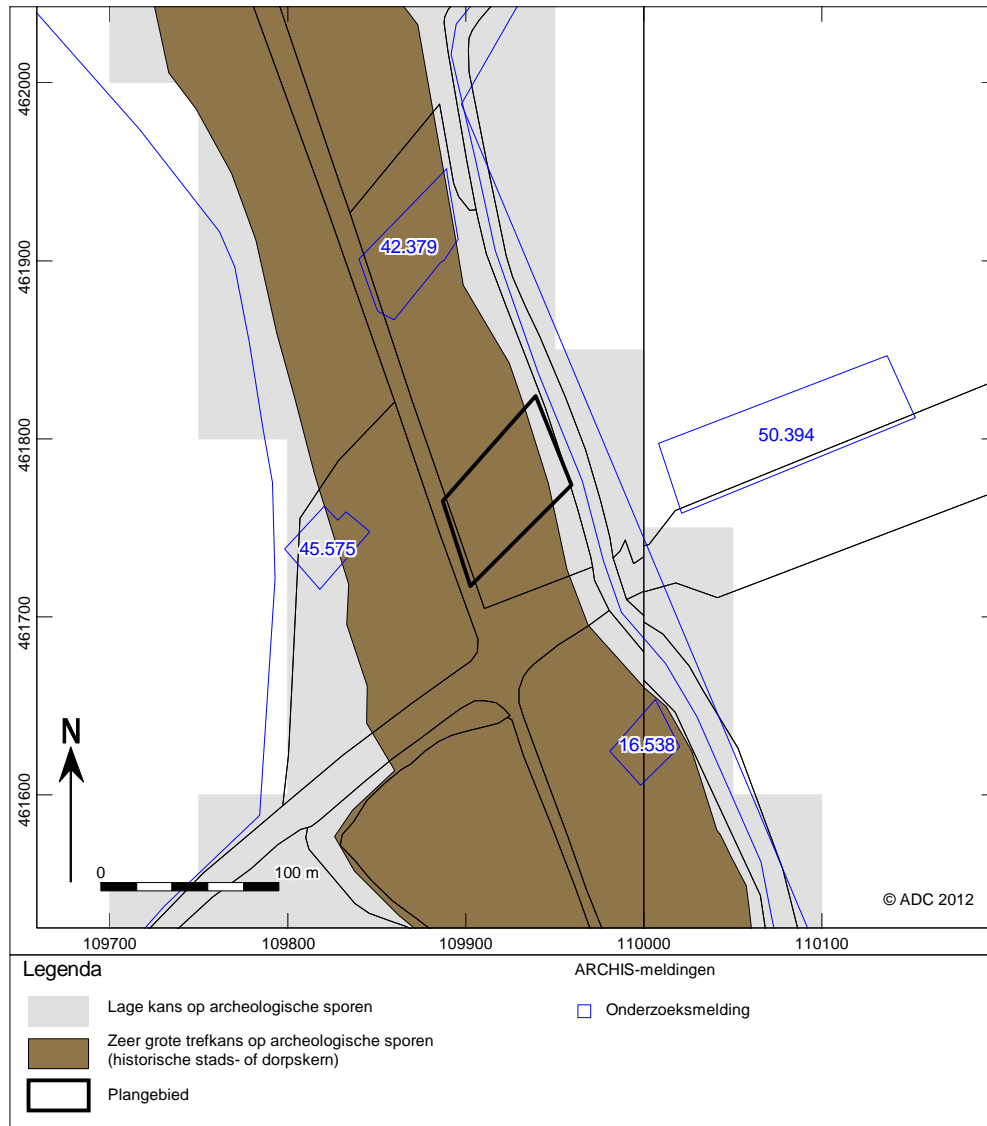

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

Afb. 4 Globale locatie van het plangebied op de kadastrale minuut uit 1811-1832

Afb. 5 Boorpuntenkaart